

Abstrakt

Disertační práce zkoumá proces vytváření kolektivní paměti socialismu v České republice v období post-socialismu a zasazuje jej do kontextu rekonstrukce politických a národních identit ve Východní Evropě po roce 1989. Zaměřuje se na zobrazování tématu „vyrovnávání se se socialistickou minulostí“ v českých mainstreamových médiích a z interdisciplinární perspektivy posuzuje, jakými způsoby tyto reprezentace využívaly, reprodukovaly nebo dále posilovaly historický narativ, který převládl v raných letech postsocialistického vývoje. Narativ, který práce označuje jako „dominantní diskurz o komunismu“, si udržuje silnou pozici v českém veřejném prostoru navzdory tomu, že je jeho hegemonie setrvale předmětem mnoha debat, i navzdory výrazným posunům, ke kterým v poslední dekádě došlo v české ideologické krajině. Práce narativ páruje se strategiemi aktérů české liberálně-konzervativní elity, kteří usilovali o prosazení konkrétního porozumění období socialismu a stali se významnými paměťovými aktéry. Jejich snahy práce zasazuje do kontextu regionálních i geopolitických rekonfigurací, které ovlivnily podobu politiky paměti a zacházení s dědictvím socialismu v post-socialistickém prostoru.

Práce se zaměřuje na dvě konkrétní situace v procesu „vyrovnání se s minulostí“: 1) kodifikace paměti prostřednictvím založení českého Ústavu paměti národa v roce 2007 a 2) snahy o nápravu historie v symbolické krajině prostřednictvím odstranění socialistických názvů ulic v Ostravě. Analýzy těchto případů jsou zároveň prozkoumáním dvou dimenzí dominantního diskurzu o komunismu: první je výlučné zaměření na zločiny minulého režimu, druhou pak diskontinuitní historický přístup k období socialismu. Tyto dimenze jsou vzájemně provázané a v součinnosti ospravedlňují odsouzení socialistické minulosti *en bloc*. Práce vychází z teorie médií jako významných paměťových aktérů a popisuje převládající tendence a akcenty v konstrukci analyzovaných událostí v českých mainstreamových médiích. Zaměřuje se na mocenskou dynamiku mezi různými perspektivami, které se ve zkoumaných případech objevují, a na roli dominantního diskurzu o komunismu při projednávání i zobrazování tématu. Pojednává o vlivu konkrétních mocenských konfigurací na debatu, o ideologické inklinaci českých porevolučních novinářů, o reduktivním zaměření na příběhy represe a o exteriorizaci socialistického dědictví jako dědictví ideologického a historického Druhého. Práce dochází k závěru, že liberálně-konzervativní paměťoví aktéři prosazovali dominantní diskurz o komunismu cestou důrazu na veskrze ideologickou povahu bývalého režimu, zatímco zastírali ideologickou povahu vlastních snah v oblasti konstrukce paměti socialismu.